

טופס בחלוק לבן

בשנים האחרונות התרבו התביעות נגד רופאים ומוסדות רפואיים הנוגעים לנושא ההסכמה מדעת. על פי ההלכה המסתמנת בשנים האחרונות, עצם חתימה על טופס הסכמה אינה מעידה על קיומה של הסכמה שכזו, והחתימה של מטופל על טופס ההסכמה אינה כשלעצמה תנאי מספיק לקיומה של "הסכמה מדעת".

בתי המשפט מוצאים את עצמם "מגוינים" על החולה והמטופל מפני תוצאות הרות אסון שלהן לא היה מסכים בחתימתו על טופס ההסכמה מדעת, לו הרופא היה מסביר להם מראש את אותם סיכונים או סיבוכים אפשריים, ואפילו יהיו אלו נדירים או בלתי שכיחים.

תודעת השירות מחלחלת אם כן גם לתחום הרפואה, כאשר אנחנו לומדים להבין, כי יש שוויון בין הרופא לחולה. הדימוי של הרופא הכל-יכול והיודע-כל נסדק בשנים האחרונות ואנו מבינים, כי לכל מטופל יש זכויות ועליו לעמוד עליהן ולא לחשוש מהרופא. ביותר ויותר מוסדות רפואיים אף נמצא את "מגילת זכויות החולה" מתפרסמת בפומבי, כחלק מאותה תפיסה.

על פי חוק זכויות החולה שנחקק לפני כעשור, בכל ניתוח (פרט לניתוחי כירורגיה זעירה שאינם מצריכים הרדמה), הרופא או המנתח חייבים להחזיר תים את המטופל על טופס הסכמה לניתוח. ההיגיון שמאחורי החוק הוא, שבטופס כתוב וחתום יש כדי להראות את ה"רצינות" של המנתח/המטופל ואת המודעות שלו לניתוח או לטיפול שהוא עומד לעבור.

אלא, שחתימה כשלעצמה על טופס ההסכמה לניתוח אין די בה. במידת הצורך יהיה על הרופא המטפל להראות ולשכנע, שהסביר למטופל או המנתח הפרוטנציאלי את מהות הניתוח או הטיפול וסיפק מידע רפואי רלבנטי על אותו ניתוח או טיפול.

הכוונה בכך היא, שהרופא ימסור למטופל את האבחנה של מצבו הרפואי ויתאר את הפרוצדורה שיעשה בו, וימסור לו אינפורמציה על הסיכונים הכרוכים באותו ניתוח/טיפול, לרבות תופעות לוואי אפשריות וכאב ואי-נוחות צפויים. על הרופא להתייחס גם לאפשרויות רפואיות חלופיות, כך שהמטופל יוכל לבחור אם להסכים לניתוח/הטיפול המוצע או לבחור באפשרות טיפולית אחרת.

מהי הסכמה מדעת?

ההלכה בארץ כיום היא, כי היקף המידע שיש למסור למטופל, נקבע על פי אמות המידה של החולה הסביר ולא על פי אלו של הרופא הסביר. כלומר: מבחן הציפיות של החולה או המטופל הוא הקובע, ולא הנוהג המקובל בקרב הרופאים.

לאחרונה דחה בית המשפט העליון ערעור של בית החולים בילינסון ושירותי בריאות כללית, בנוגע לתביעה של אשה כבת 40 שסבלה מכאבים בצוואר

שהקרניו גם ליד. במרפאת הכאב של בית החולים הוצעו לה טיפול של הזרקה אפידוראלית באזור הצוואר, שאמור היה לשכך את הכאב. למרבה הצער, הזריקה גרמה למטופלת לשיתוק חלקי של כף היד ומגבלות בידה השמאלית לצמיתות.

בתביעה שהגישה לבית המשפט המחוזי טענה האישה, שלא הוסברה לה מהותה של הפרוצדורה שהרופאה הנתבעת הציעה לה. לדבריה, אילו היתה מקבלת הסבר כראוי בדבר סיכונים או סיבוכים אפשריים, לרבות הסיכון הנדיר של שיתוק ביד, היתה עשויה להימנע מביצוע הטיפול.

בית המשפט המחוזי קבע, שגם אם ניתן הסבר מפורט בעל-פה בנוסף לחתימה על הטופס, מוטב וצריך היה שאותו הסבר יהיה בכתב, כדי לוודא

האם חתימה על טופס הסכמה מסירה מהרופא

אחריות? ממש לא. ויש גם כמה עצות מעשיות

למטופלים / עו"ד ישראל ויינברג

שאכן התקבל "הסבר מפורט" וכי הוא כלל, בין היתר, את הסיכונים והסיבוכים הכרוכים בטיפול המוצע והאפשרויות החלופיות לאותו טיפול, כולל אותו סיכון של שיתוק ביד.

במקרה אחר נותרו בפניה של אישה נאה כבת 50, שביקשה להסיר כתמים מפניה, צלקת מכערת ושקע בלחי כתוצאה מהטיפול. בית המשפט קיבל את תביעתה ואת הטענה, כי הסכמתה בחתימתה על טפסי ההסכמה איננה הסכמה מדעת במובנה האמיתי של המילה. עוד התברר, כי הצלקת היא תוצאה של כווייה שהיא חלק מהתהליך הטיפולי; אך המילה "כווייה" לא הוזכר בטופס ההסכמה עליו חתמה המטופלת.

בית המשפט קבע באותו מקרה: "יש צורך

שההסכמה תהיה מושכלת, כאשר ניתנת למטופל האפשרות לבחון את החלופות השונות של הטיפול המוצע לו, לאחר מלוא המידע לגביה ואתם מחליטים מובאים בפניו".

כאשר מדובר ברפואה פרטית ובטיפולים מסוג זה, רף חובת הגלוי המוטל על הרופא הוא גבוה במיוחד. כאשר המדובר בניתוח או טיפול מרצון, עולה רף חובת הגלוי של הרופא. על הרופא להתייחס לא רק לסיכונים ודאיים, אלא גם לסיכונים נדירים או שהתממשותם אינה ודאית, ובלבד שעם

התממשותם הסיכון הוא חמור. יתרה מזאת: אין די בחתימה על טופס הסכמה ולעיתים לטופס זה אין כל נפקות. כאמור, על פי הפסיקה, גם אם ניתן הסבר מפורט בעל-פה בנוסף לחתימה על הטופס, צריך שאותו הסבר יהיה בכתב, כדי לוודא שאכן התקבל "הסבר מפורט".

עצות למטופלים ומנותחים פוטנציאליים

1. לא לחשוש מהרופא. גם הוא בן אדם כמוך וכמוני; לרופא אין "עליונות". למטופלים יש זכויות ולרופאים יש חובות כלפינו המטופלים.
2. לא להסס ולשאול את הרופא כל שאלה שעולה על דעתכם: לחקור ולשאול חוזר ושאל את הרופא, כך שיסביר את מהות הפרוצדורה הטיפולית או הניתוחית שאתם עומדים לעבור.
3. לדרוש מהרופא שיפרט בפניכם את הסיכונים והסיבוכים האפשריים, נדירים ככל שיהיו, בטיפול/ניתוח מהסוג שאתם עומדים לעבור, ובמיוחד סיכונים שאם יתמשו כרוכים בנזק גופני חמור.
4. לבקש מהרופא שיתייחס לאפשרויות טיפוליות חלופיות במקום הניתוח או הטיפול המוצע ושיאמר מה היתרונות והחסרונות של כל שיטה.
5. לבקש שכתב ההסכמה יהיה מפורט ויכלול את כל הסיכונים המהותיים הכרוכים בניתוח או הטיפול וגם סיכונים ממשיים שעלולים לגרום לנזק גוף, אם הוא חמור.
6. לדרוש שהרופא המטפל או המנתח עצמו ולא רופא אחר, מרדים או פקידה יחתימו אתכם על טופס ההסכמה, ושאותו רופא עצמו ולא אחר יאשר בתחתית הטופס במקום המתאים שהסביר לכם והקריא או נתן לכם לקרוא את הטופס.
7. החתימה על הטופס וההסברים צריכים להיעשות במועד סביר לפני הניתוח או הטיפול, כדי לאפשר לכם לשקול בכובד ראש את נכונותכם לעבור את הניתוח או הפרוצדורה הטיפולית, לאחר שקיבלתם את מלוא המידע לגביה ואתם מחליטים מתוך בחירה מרצון. לכן, צריך לדרוש לקבל את כל האינפורמציה וההסברים לא ביום הניתוח, אלא לפני כן. עוד ניתן לבקש לקבל את טופס ההסכמה לביתכם, על מנת לקרוא אותו בניחותא ולא ברגע האחרון לפני הניתוח, כאשר אתם במצב של התרגשות וחשש, ואין לכם סבלנות ואפשרות לחשוב בכובד ראש. ///